



Sygn. akt I NSNc 382/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Mariusz Grzegorz Wilczyński (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej [...] w G.
przeciwko D. Z.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 31 maja 2022 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego

od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, wydanego przez Sąd
Rejonowy w Ł. 21 sierpnia 2006 r.

sygn. akt XIX Nc [...]

I. oddala skargę nadzwyczajną;

**II. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego skargą
nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Pozwem z 9 sierpnia 2006 r. powód Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa [...] w G. (dalej: SKOK) wniósł o zasądzenie od pozwanej D. Z. kwoty

6.645,72 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 40% w skali roku od kwoty 6.178,53 zł – od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, i ustawowymi odsetkami od kwoty 467,19 zł – od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty. Jednocześnie powód wniósł o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu swego żądania powód wskazał, że 5 listopada 2004 r. D. Z. zawarła z nim umowę pożyczki kwoty 9.500 zł, która miała zostać zwrócona w miesięcznych ratach. Zgodnie z treścią przedmiotowej umowy w razie opóźnienia w zapłacie SKOK należały się odsetki umowne karne, których wysokość miała być ustalana według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w danym okresie, ustalonej uchwałą zarządu SKOK dla kredytów przeterminowanych, podjętą zgodnie z § 24 Regulaminu SKOK. Począwszy od 10 stycznia 2002 r. ustalona w ten sposób zmienna stopa procentowa wynosiła 40% w skali roku. W przypadku powstania zadłużenia przeterminowanego – co zgodnie z § 24 pkt 1 regulaminu SKOK następowało z chwilą niespłacenia kredytu lub jego raty w terminie – dokonywane przez pożyczkobiorców wpłaty miały być naliczane przede wszystkim na pokrycie odsetek, a dopiero w dalszej kolejności na kapitał (§ 28 regulaminu SKOK). Według § 28 regulaminu SKOK w skład niespłaconej należności z tytułu umowy pożyczki wchodziły także koszty windykacji, w tym opłaty za upomnienia oraz wezwania do zapłaty.

Pozwana, mimo zobowiązania wynikającego z umowy pożyczki, nie regulowała rat pożyczki w ustalonych przez strony terminach, czym dała podstawę do wypowiedzenia umowy. Pismo obejmujące wypowiedzenie umowy zostało doręczone D. Z. 18 kwietnia 2006 r. pod adres wskazany przez nią w okresie obowiązywania umowy – skutkując wymagalnością roszczenia.

Powód oświadczył, że wysokość zadłużenia pozwanej na dzień wytoczenia powództwa wynosiła 6.178,53 zł z tytułu kapitału pożyczki oraz 467,19 zł z tytułu odsetek.

Nakazem zapłaty z 21 sierpnia 2006 r., sygn. akt XIX Nc [...], wydanym w postępowaniu upominawczym, Sąd Rejonowy w Ł. nakazał pozwanej, aby zapłaciła na rzecz powoda kwotę 6.645,72 zł wraz z :

- umownymi odsetkami w wysokości 40% w skali rocznej od kwoty 6.178,53 zł – od 9 sierpnia 2006 r. do dnia zapłaty,
 - ustawowymi odsetkami od kwoty 467,19 zł – od 9 sierpnia 2006 r. do dnia zapłaty,
 - kwotą 1.465 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 1.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego,
- w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniosła w tym terminie sprzeciw.

Sąd Rejonowy ustalił, że 5 listopada 2004 r. między SKOK a D. Z. została zawarta umowa pożyczki nr [...]4, na podstawie której pozwana otrzymała kwotę 9.500 zł. Z udzielonej pożyczki potrącono prowizję z tytułu jej udzielenia – w kwocie 237,50 zł. Opłata przygotowawcza za rozpatrzenie wniosku o przyznanie pożyczki oraz za przygotowanie do zawarcia umowy wynosiła 39 zł (pkt 1-3 umowy).

Pożyczka była oprocentowana według zmiennej stopy procentowej, ustalonej przez zarząd SKOK i wynoszącej w dniu zawarcia umowy 13,5% (pkt 4 umowy).

D. Z. – jako pożyczkobiorca – była zobowiązana do zwrotu pożyczki wraz z należnymi odsetkami do 5 listopada 2007 r., w ratach miesięcznych, płatnych bez wezwania zgodnie z planem spłaty stanowiącym załącznik nr 2 do umowy (pkt 6-7 umowy).

W przypadku nieterminowej spłaty pożyczki należność z tego tytułu stawała się w dniu następnym należnością przeterminowaną. Od niespłaconego w całości lub części kapitału pobierane były odsetki według stopy procentowej obowiązującej w danym okresie dla pożyczek przeterminowanych – wynoszącej na dzień zawarcia umowy pożyczki 40%. SKOK mógł dokonać zmiany wysokości odsetek dla pożyczek przeterminowanych w przypadkach określonych w pkt 4 umowy. O zmianie stopy procentowej SKOK miał obowiązek poinformować pożyczkobiorców – poprzez wywieszenie informacji na tablicy ogłoszeń w lokalu SKOK (pkt 7 umowy).

Zgodnie z pkt 9 umowy SKOK zastrzegł sobie prawo do wypowiedzenia umowy z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia i postawienia całej pożyczki wraz z odsetkami w stan natychmiastowej wymagalności w przypadku

stwierdzenia, że warunki udzielenia pożyczki nie zostały dotrzymane, a także w przypadku, gdy pożyczkobiorca nie zapłacił w terminach określonych w umowie pełnych rat pożyczki za co najmniej dwa okresy płatności – po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy listem poleconym do zapłaty zaległych rat, w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania, pod rygorem wypowiedzenia umowy.

D. Z. nie wywiązywała się ze spłaty rat pożyczki w terminie.

Pismem z 13 kwietnia 2006 r., doręczonym D. Z. 18 kwietnia 2006 r., SKOK wypowiedział umowę pożyczki nr [...]4 z 5 listopada 2004 r. z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny, Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Sąd uznał za niewątpliwie i bezsporne, że pozwana zawarła z powodem umowę pożyczki, na mocy której uzyskała kwotę 9.500 złotych, której to kwoty nie zwróciła. W tej sytuacji powód, zgodnie z treścią pkt 9 umowy, wypowiedział pożyczkę z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia, który upłynął 18 maja 2006 r. Z tym też dniem całość niespłaconej pożyczki stała się natychmiast wymagalna w oparciu o pkt 9 umowy. Wobec powyższego Sąd Rejonowy uznał za zasadne żądanie pozwu w zakresie kwoty 6.178,53 zł (kapitału pożyczki), jak również domaganie się przez powoda kwoty 467,19 zł z tytułu skapitalizowanych odsetek oraz dalszych odsetek od kwoty kapitału w wysokości 40% w skali roku.

W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy przywołał treść art. 359 § 2¹ k.c., obowiązującego w dacie orzekania, zgodnie z którym maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne (art. 359 § 2² k.c.). Jednocześnie w myśl art. 359 § 2³ k.c. postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy.

Sąd Rejonowy podkreślił jednak, że przepis ten wprowadzony został do Kodeksu cywilnego mocą ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Odwołując się do treści przepisów intertemporalnych zawartych w powołanej ustawie (art. 5), Sąd stwierdził, że przepisy wprowadzone na tej podstawie stosuje się do czynności prawnych dokonywanych po jej wejściu w życie. Zważywszy, że umowa pożyczki stanowiąca podstawę roszczeń powoda została zawarta 5 listopada 2004 r., a zatem przed wejściem w życie wskazanej ustawy, Sąd Rejonowy stwierdził, iż nie ma do niej zastosowania przepis art. 359 § 2¹ k.c.

Wobec niewniesienia sprzeciwu przez pozwaną D. Z., nakaz zapłaty uprawomocnił się. Postanowieniem z 28 września 2006 r., XIX Nc [...], Sąd Rejonowy w Ł. stwierdził jego prawomocność i wykonalność, nadając mu klauzulę wykonalności.

Pismem z 20 października 2006 r. SKOK wniósł o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko D. Z., obejmującego całą należność zasądzoną przez Sąd Rejonowy w Ł. nakazem zapłaty z 21 sierpnia 2006 r., sygn. akt I Nc [...]. Postępowanie było prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ł. J. K. pod sygn. akt Km [...].

Na mocy umowy cesji SKOK zbył wierzytelność stwierdzoną nakazem zapłaty na rzecz A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S., która 2 grudnia 2013 r. wniosła o nadanie nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności z zaznaczeniem przejścia praw na tę spółkę – w celu dalszego prowadzenia egzekucji. Sąd Rejonowy w Ł. uwzględnił przedmiotowy wniosek postanowieniem z 5 lutego 2014 r. Nowy wierzyciel wstąpił do toczącego się przeciwko D. Z. postępowania egzekucyjnego.

Pozwem z 4 czerwca 2019 r. D. Z. wystąpiła przeciwko A. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty z 21 sierpnia 2006 r., sygn. akt I Nc [...], opatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z 5 lutego 2014 r. D. Z. oparła swoje roszczenie na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., wskazując iż po powstaniu tytułu wykonawczego nastąpiła nadzwyczajna zmiana okoliczności, o której mowa w art. 357¹ k.c. – w postaci wejścia w życie przepisów ustawy

zmieniającej Kodeks cywilny poprzez dodanie przepisów o odsetkach maksymalnych, tj. art. 359 § 2¹ k.c. D. Z. wskazała, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, każdy kolejny dzień niewykonania zobowiązania pieniężnego stanowi odrębne zdarzenie oznaczające poszczególne wypadki niewykonania zobowiązania, a w konsekwencji prawem właściwym dla odsetek za opóźnienie winno być prawo obowiązujące w dniu, w którym odsetki się należą.

Wyrokiem z 17 lutego 2020 r., sygn. akt II C [...], Sąd Rejonowy w Ł. oddalił powództwo D. Z.. W uzasadnieniu przedmiotowego wyroku Sąd wskazał, że powództwo opozycyjne nie prowadzi do merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym orzeczeniem sądowym. Celem tego rodzaju powództwa jest pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, a nie wzruszenie orzeczenia zawierającego rozstrzygnięcie co do istoty sprawy. Sąd uznał, że zmiana stanu prawnego mogłaby stanowić podstawę powództwa opozycyjnego z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. tylko w odniesieniu do tytułu egzekucyjnego wydanego przed wejściem w życie ustawy nowelizującej. Tymczasem powołana przez D. Z. ustawa dotycząca odsetek maksymalnych weszła w życie 20 lutego 2006 r., a zatem pół roku przed wydaniem przedmiotowego nakazu zapłaty. Z tego względu Sąd Rejonowy stwierdził, że w podanym stanie faktycznym nie może znaleźć zastosowania przepis art. 840 § 1 pkt. 2 k.p.c. i wykładnia wskazana w uchwale Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17.

W toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko D. Z. przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ł. J. K. pod sygn. akt Km [...] wyegzekwowano kwotę 31.319,27 zł.

Skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy w Ł. 21 sierpnia 2006 r., sygn. akt XIX Nc [...], wniósł, na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, powołując się na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Prokurator Generalny (dalej także: skarżący) – zaskarżając go w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 ustawy o Sądzie Najwyższym Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. przepisów art. 359 § 2¹, 2² i 2³ k.c., poprzez niewłaściwe ich zastosowanie i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu o obowiązku zapłaty przez pozwaną D. Z. kwoty 6.645,72 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 40% w skali rocznej od 9 sierpnia 2006 r. do dnia zapłaty, w sytuacji, gdy przepisy, w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania przez Sąd, stanowiły, że maksymalna wysokość odsetek wynikająca z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, tj. 22% w skali roku (w dacie czynności prawnej) oraz 10% (w dacie orzekania przez Sąd), a jeżeli przekracza tę wysokość to należą się odsetki maksymalne.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem w stosunkach prawnych, które powstały przed 20 lutego 2006 r., od tego dnia należały się odsetki nie wyższe niż odsetki maksymalne, wprowadzone ustawą z 2005 r., choćby strony zastrzegły odsetki wyższe (tak uchwała Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17), a w sytuacji wydania tytułu egzekucyjnego zasądzającego świadczenia zawierające odsetki wyższe niż maksymalne przed dniem wejścia w życie ustawy (tj. przed 20 lutego 2006 r.) dłużnik może domagać się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w zakresie odsetek wyższych niż maksymalne – z uwagi na zmianę okoliczności po powstaniu tytułu egzekucyjnego. Za niezrozumiałą i niesprawiedliwą skarżący uznał niemożność uzyskania analogicznego pozytywnego rozstrzygnięcia w tego rodzaju sprawie w przypadku tytułu egzekucyjnego wydanego już po wejściu w życie rzeczonych przepisów, a zasądzającego odsetki w wyższej kwocie niż odsetki maksymalne. Z tej przyczyny Prokurator Generalny stwierdził, że zaskarżony nakaz zapłaty, wbrew przepisom Kodeksu cywilnego, ustalił odsetki w nadmiernej wysokości, naruszając w ten sposób zasadę zaufania obywatela do państwa i godząc w bezpieczeństwo prawne i ekonomiczne pozwanej D. Z..

Mając na uwadze powyższe, skarżący, na podstawie art. 91 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości

i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Ł. do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną powód wniósł o jej odrzucenie, a w razie nieuwzględnienia tego wniosku – o jej oddalenie. W każdym przypadku powód wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania ze skargi nadzwyczajnej, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1904; dalej: u.SN) Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej powołanym do sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia ich zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub

2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Stosownie do art. 115 § 1 u.SN w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń

kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się.

Artykuł 115 § 1a u.SN stanowi, że skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie ustawy, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Przepisu art. 89 § 2 nie stosuje się.

Nie ulega wątpliwości, że skarżący – Prokurator Generalny – jest legitymowany do wniesienia skargi nadzwyczajnej w przedmiotowej sprawie zgodnie z art. 115 § 1a u.SN. Podobnie, brak jest wątpliwości co do tego, że zaskarżony nakaz zapłaty, sygn. akt I Nc [...], wydany 21 sierpnia 2006 r. przez Sąd Rejonowy w Ł. jest prawomocny i nie może zostać wzruszony w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Jednocześnie zachowany został przewidziany w art. 115 § 1 u.SN termin do wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Jak wynika z treści art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. Przepis ten, z mocy art. 95 pkt 1 u.SN, stosuje się w postępowaniu w sprawie skargi nadzwyczajnej.

Jednocześnie, w przedmiotowej sprawie nie zachodzą ograniczenia, o których mowa w art. 90 u.SN.

Stosownie do art. 91 § 1 zd. 2 u.SN Sąd Najwyższy oddala skargę nadzwyczajną, jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

Sformułowany przez skarżącego zarzut rażącego naruszenia prawa – poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 359 § 2¹, 2² i 2³ k.c. – okazał się bezzasadny, a to z następujących przyczyn.

Przepisy art. 359 § 2¹, 2² i 2³ k.c., regulujące wysokość odsetek maksymalnych, zostały wprowadzone mocą art. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2005, nr 157, poz. 1316). Stosownie do art. 5 powołanej ustawy jej przepisy stosuje

się do czynności prawnych dokonanych po jej wejściu w życie – co, zgodnie z art. 6 ustawy, nastąpiło 20 lutego 2006 r.

Bezspornym jest, że umowa pożyczki, z której powód wywodził roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie, została zawarta 5 listopada 2004 r., a zatem przed wejściem w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Tak jednoznaczne brzmienie przepisu intertemporalnego – cytowanego powyżej art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw – uniemożliwia zastosowanie w niniejszej sprawie art. 359 § 2¹, 2² i 2³ k.c. Przepis przejściowy przyjmuje szczegółowe i klarowne kryterium zastosowania ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw – kryterium tym jest dokonanie czynności prawnej po jej wejściu w życie. Z tego względu powołany przepis należy uznać za wyczerpującą regulację intertemporalną, co wyłącza konieczność sięgania do ogólnych zasad prawa międzyczasowego. Nawet jednak w świetle tych ogólnych zasad – przede wszystkim zasady *lex retro non agit*, wyartykułowanej w art. 3 k.c., zgodnie z którym ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że wynika to z jej brzmienia lub celu – należy stwierdzić brak podstaw do zastosowania przepisów o odsetkach maksymalnych do czynności prawnych dokonanych przed wejściem w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Formułując powyższy zarzut Prokurator Generalny odwołał się do treści uchwały Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, gdzie Sąd Najwyższy przyjął, że „art. 5 ustawy z 2005 r. przesądza jedynie, że czynności prawne dokonywane od dnia 20 lutego 2006 r. poddane były reżimowi jej przepisów, podczas gdy czynności prawne dokonane wcześniej temu reżimowi nie podlegały. Odrębną jednak kwestią jest reżim prawny stosunków prawnych wynikających z czynności prawnych dokonanych przed dniem 20 lutego 2006 r., zastrzegających określone w nich odsetki. Przy założeniu, że art. 5 ustawy 2005 r. nie jest tu miarodajny, zasadne jest pomocnicze odwołanie do reguł intertemporalnych wywodzonych z ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 z późn. zm., dalej jako: p.w.k.c.; por. uchwały

Sądu Najwyższego z 14 grudnia 1990 r., III PZP 20/90; z 15 listopada 1991 r., III CZP 111/91; z 28 lutego 1994 r., III CZP 9/94; z 20 września 1996 r., III CZP 106/96). Obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie wynika z niewykonania zobowiązania pieniężnego w terminie, w związku z czym punktem odniesienia winien być art. XLIX § 3 p.w.k.c. Uznając każdy kolejny dzień niewykonania zobowiązania pieniężnego za odrębne zdarzenia oznaczające poszczególne wypadki niewykonania zobowiązania, wywieść należy z art. XLIX § 3 p.w.k.c. regułę, że prawem właściwym dla odsetek za opóźnienie powinno być prawo obowiązujące w dniu, za który należą się odsetki. W wypadku odsetek za opóźnienie każdy kolejny dzień opóźnienia jest okresem, za który należą się odsetki (por. w związku z tym art. 56 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). W rezultacie w stosunkach prawnych, które powstały przed dniem 20 lutego 2006 r., od tego dnia należały się odsetki nie wyższe niż odsetki maksymalne, wprowadzone ustawą z 2005 r., choćby strony zastrzegły odsetki wyższe.”.

W tym miejscu należy podkreślić po pierwsze, że zgodnie z art. 390 § 2 k.p.c. uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie. Oznacza to, że uchwałą Sądu Najwyższego rozstrzygającą zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości związane są wyłącznie sądy rozpoznające sprawę, w której przedstawiono Sądowi Najwyższemu to konkretne zagadnienie, nie wiąże ona natomiast w innej sprawie, nawet jeśli przedmiotem innego powództwa jest to samo roszczenie oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (por. uchwała Sądu Najwyższego z 10 maja 2007 r., III CZP 33/07). Jakkolwiek zatem uchwały Sądu Najwyższego rozstrzygające zagadnienia prawne mogą stanowić w innych sprawach pomoc przy dokonywaniu wykładni prawa (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 12 września 1990 r.; I PRN 42/90; z 5 września 1996 r., II URN 20/96; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 października 1995 r., I PZP 29/95), to jednak nie przesądzają o braku możliwości dokonania interpretacji przepisów w sposób odmienny niż tam zaprezentowany. Co jednak istotniejsze, kluczowy – w ocenie skarżącego – dla rozstrzygnięcia sprawy pogląd prawny

wyrażony został jedynie w uzasadnieniu uchwały 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, która w swej sentencji dotyczyła innej kwestii.

Po drugie zważyć należy, że przepisy prawa materialnego, których rażące naruszenie zarzuca Prokurator Generalny, wbrew stanowisku skarżącego wywoływały rozbieżność w orzecznictwie – na tym tle wykształcił się także pogląd odmienny od przyjętego przez Sąd Najwyższy w uchwale z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17. Owo odmienne stanowisko zostało przywołane w uzasadnieniu zaskarżonego nakazu zapłaty, gdzie wprost odwołano się do treści wyroku Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r., IV CSK 320/07, potwierdzającego słusność założenia, że przepis przejściowy (art. 5) ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz zmianie niektórych innych ustaw nakazuje stosować przepisy o odsetkach maksymalnych jedynie do czynności prawnych dokonanych po wejściu w życie tej ustawy. Podkreślenia wymaga fakt, że do czasu wydania uchwały Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, a zatem przez ponad 12 lat od wejścia w życie wskazanej ustawy nowelizującej, to właśnie ten pogląd odmienny – zgodny z jednoznacznym brzmieniem przepisu intertemporalnego – był jednolicie przyjmowany w orzecznictwie i nauce prawa. Zatem to nie pogląd wyrażony przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego nakazu zapłaty, lecz ten zaprezentowany w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, stanowił radykalne odstępstwo od wcześniejszego, utrwalonego rozumienia przepisu.

Po trzecie, należy zwrócić uwagę, że zaskarżony nakaz zapłaty zapadł na długo przed podjęciem przez Sąd Najwyższy uchwały z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17. Sąd Rejonowy w Ł., podejmując przedmiotowe orzeczenie, nie mógł zatem posłużyć się, choćby pomocniczo, treścią wskazywanej uchwały.

Mając na uwadze całokształt przedstawionych powyżej okoliczności nie można uznać, że sama tylko odmiennność pomiędzy stanowiskiem (znajdującym oparcie w przepisach prawa) przyjętym za podstawę zaskarżonego nakazu zapłaty a stanowiskiem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r., III CZP 107/17, świadczy o rażącym naruszeniu art. 359 § 2¹, 2² i 2³ k.c. Zastosowanie jednoznacznego w swej treści przepisu intertemporalnego zgodnie z jego literalnym brzmieniem w żadnym wypadku nie stanowi naruszenia prawa –

szczególnie w sytuacji, gdy interpretacja zaprezentowana w uzasadnieniu orzeczenia przeciwstawianego zaskarżonemu rozstrzygnięciu nosi znamiona wykładni rozszerzającej; tym bardziej nie może być w takim przypadku mowy o rażącym naruszeniu prawa.

Wobec braku podstaw do stwierdzenia, że doszło do naruszenia prawa materialnego – a tym bardziej, że naruszenie to miało charakter rażący – brak było również podstaw do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

W tym miejscu należy zauważyć, że skarżący nie domagał się zbadania, w ramach zarzutów skargi nadzwyczajnej, czy zastrzeżone w umowie pożyczki odsetki mieściły się w dozwolonej stronom swobodzie kształtowania treści stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.), czy też nie. Podobnie, Prokurator Generalny nie podnosił kwestii ewentualnego naruszenia zasad współżycia społecznego (art. 5 k.c.) poprzez zastrzeżenie odsetek umownych w wysokości takiej, jak w zawartej między stronami umowie pożyczki. Tymczasem, jak wskazywał już Sąd Najwyższy, w odniesieniu do czynności dokonanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw – w stosunku do których, ze względu na brzmienie art. 5 powołanej ustawy, nie stosuje się przepisów o odsetkach maksymalnych – to właśnie regulacje dotyczące nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) lub naruszenia swobody kontraktowania (art. 353¹ k.c.) mogłyby stanowić wzorzec kontroli postanowienia umownego zastrzegającego odsetki w nadmiernej wysokości, przekraczającej poziom później ustalony przepisami o odsetkach maksymalnych. W takim przypadku art. 359 § 2¹ k.c., choć nie może być stosowany do danej czynności ze względu na kategoryczne brzmienie art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw – może stanowić wskazówkę co do tego, jakiego rzędu wielkość zastrzeżonych w umowie odsetek uzasadnia uznanie zastrzeżenia za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2005 r., V CK 162/05) bądź przesłankę dokonywanej w toku procesu oceny, czy konkretne odsetki umowne mieściły się w dozwolonej stronom swobodzie kształtowania treści stosunku prawnego, czy też nie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r., IV CSK 320/07).

Mając na uwadze, że jedyny sformułowany w skardze nadzwyczajnej zarzut okazał się bezzasadny, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 zd. 2 u.SN, orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

O kosztach postępowania wywołanego skargą nadzwyczajną orzeczono na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

a.s.